

Bölüm 6

CİNSİYET AYRIMCILIĞI İŞE YABANCILAŞMAYI ETKİLER Mİ?

Müslüme AKYÜZ¹

Giriş

Günümüz çalışma hayatında rekabet avantajı elde etmek isteyen örgütlerin, geleneksel yönetim anlayışlarının dışına çıkarak sadece daha fazla üretim anlayışı ile bu faydayı sağlamaları pekte mümkün değildir. Bunun yanında örgütlerin; çalışanlarından en yüksek verimliliği alabilmeleri için çalışanlarına karşı yerine getirmesi gereken bazı sorumlulukları bulunmaktadır (Yıldız vd, 2008: 239). Bu sorumluluklarının başında çalışanlarına karşı eşit mesafede durma zorunluluğu bulunmaktadır (Yürür, 2008: 295-312). Bu durumun tam tersi, yani çalışanlar arasında ayrımcılık yapılması örgütlerde sağlıklı bir işleyişin olmasını engelleyebilir ve örgütlere birçok konuda büyük kayıplar yaşatabilir.

Ayrımcılığın özel bir türü olan ve “fırsatların, kaynakların, ödüllerin cinsiyete göre farklı dağılması” (Reskin & Padavic, 1994) şeklinde ifade edilen cinsiyet ayrımcılığı toplumun hemen her kesiminde karşımıza çıkan ve çalışma hayatının önemli sorunlarından biridir (ILO, 2003: 1).

Çalışma hayatında karşımıza çıkan diğer bir sorun ise işe yabancılaşmadır. “Çalışanın üretim sürecinde ürettiği ürün ya da hizmetten kopması, çalışma arkadaşları ve işyerinden uzaklaşması” (Halbesleben & Clark, 2010:532) anlamına gelen işe yabancılaşma kavramı, çalışan ile yaptığı iş arasındaki bağı koparmakta (Farahbod vd., 2012: 8410) ve çalışanın sadece dışsal ödüller (aldığı ücret gibi) için çalıştığı bir durumu ifade etmektedir (Michaels vd., 1988: 378).

Değişimin ve rekabetin önem kazandığı günümüz modern çalışma hayatı içerisinde yer alan bu iki kavram (cinsiyet ayrımcılığı ve işe yabancılaşma) çalışanların daha güvenli ve adil bir çalışma sürdürmeleri için önem arz etmektedir. Çalışanlar örgüt içerisinde cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldıklarını anladıkları anda örgütlere karşı olumsuz duygular geliştirebilecek ve cinsiyetleri nedeniyle engellendiklerini düşündükleri ölçüde, tepki olarak yaptıkları işe karşı yabancılaşma hissedebileceklerdir. Bu da hem örgütsel, hem de bireysel düzeyde olumsuz pek çok etki yaratarak örgütlere bir maliyet unsuru oluşturabilecektir. Buradan hareketle örgütlere her anlamda büyük kayıplar yaratan bu iki kavram, bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Çalışmada cinsiyet ayrımcılığı ile işe yabancılaşma kavramlarının teorik altyapısına değinilmiş, bunun yanında cinsiyet ayrımcılığının işe yabancılaşma üzerinde etkisi olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

¹Dr. Öğr. Üyesi

Kaynakça

- Adya, M. P. (2008), "Work Alienation among IT Workers: A Cross-Cultural Gender Comparison". *SIGMIS-CPR'08*. April 3–5. Charlottesville, Virginia, USA.
- Aksu, B. (2012). "Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık". (Der: Kenan Çayır, Müge Ayan Ceyhan). *Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 175-188.
- Akyiğit, E. (2006). *4857 sayılı İş Kanunu Şerhi*. Ankara: Seçkin yayınevi. s. 291.
- Appelbaum, S.H. Audet, L. Miller, J. C.(2003). 'Gender and Leadership? Leadership and Gender? A Journey Through The Landscape of Theories'. *Leadership & Organization Development Journal*. Vol 24/1.
- Atlama, S. ve Özsoy, C. (2008). "Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği, Türkiye'nin Karşılaştırmalı Analizi". *International 7th Knowledge, Economy & Management Congress Proceedings Uluslararası 7. Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildiriler Kitabı*. İstanbul. 62-77.
- Barutçugil, İ. (2002). *İş Hayatında Kadın Yönetici*. İstanbul: Kariyer Yayınları.
- Blau, G. ve Tatum, D. (2000). Correlates of Perceived Gender Discrimination For Female Versus Male Medical Technologists. *Sex Roles: A Journal of Research*. 43(1/2): 105-118.
- Blauner, R. (1964). *Alienation and freedom: The factory worker and his industry*. Chicago: University of Chicago Press.
- Büyükkaragöz, S. ve Çivi, C. (1994). Genel Öğretim Bilgisi. Konya: Atlas Kitabevi,
- CEDAW (Convention on the Elimination of All Forms of Dis Crimination Against Women) (1979). Birleşmiş Milletler Genel Kurulu. Mad. 1.
- Chiaburu, D. S. Thundiyl, T. and Wang, J. (2014). "Alienation and its Correlates: A Meta-Analysis". *European Management Journal*. 32. pp. 24–36.
- Er, K. (2007). "Çalışanlar Açısından Toplam Kalite Yönetimi Yabancılaşma İlişkisi: Elektronik Sanayi Örneği". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. Cilt: 4, Sayı: 1. ss. 1-40.
- Farahbod, F. Azadehdel, M. R. Goudarzvand Chegini, M. and Ashraf, A. N. (2012). "Work alienation: Historical backgrounds, concepts, reasons and effects". *Journal of basic and applied scientific research*. 2(8). 8408-8415.
- Foley, S. Ngo, H.Y. ve Wong, A. (2006). "Perceptions of Discrimination and Justice: Are There Gender Differences in Out Comes". *Journal of Occupational and Organizational Psychology*. (Akt: Onay M. 2009). "Algılanan Cinsiyet Ayrımcılığının Sonuçları ve Konuyla İlgili Ampirik Bir Araştırma". Ege Akademik Bakış. 9 (4): 1101-1125.
- Gutek, B.A. Cohen, A.G. ve Tsui, A. (1996). '2Reactions to Perceives Discrimination'. *Human Relations*. 49(6): 791-814.
- Gürdal, D. (2006). *Kadın Yöneticileri Motive ve Demotive Eden Faktörlerin Tespitine Yönelik Bir Araştırma*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı. Adana.
- Gürsözlü, S. (2012). *Cinsiyet Rolü ve Örgütsel Yansımaları Üzerine Bir Araştırma*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme ABD Yönetim Organizasyon Bilim Dalı. Yayınlanmış Doktora Tezi. İstanbul.
- Hacıbebekoğlu, A. Hacıbebekoğlu, M. ve Yiğitbaşı, O.G. (2007). "Kadının İş Hayatındaki Yeri 2007 Raporu". Şanlıurfa: Şanlıurfa Girişimci İş Kadınları Derneği tarafından Progem Eğitim Danışmanlık Ltd. Şti Hazırlatılan Rapor.
- Halbesleben, J. R. and Clark, S. K. (2010). "The Experience of Alienation Among Temporary Workers in High-Skill Jobs: A Qualitative Analysis of Temporary Firefighters". *Journal of Managerial Issues*. 22(4). 531-545. (Erişim Tarihi: 14.08.2018) <http://www.jstor.org/stable/25822529>
- Hoy, W. K. Blazovsky, R. and Newland, W. (1983). "Bureaucracy and alienation: A comparative analysis". *The Journal of Educational Administration*. 21 (2). 109-121.
- ILO. (2003). *Time for Equality at Work International Labour Conference 91st Session 2003 Report I(B)*. Geneva. ss: 149 (Erişim Tarihi: 05.08.2018) <http://www.ilo.org/declaration>
- Johansson, M. K. Katz, ve Nyman, H. (2001). 'Wage Differentials and Gender Discrimination Changes in Sweden 1981-1998'. Research Papers in Economics, No. 15, Stockholm University, Department of Economics.
- Kirel, Ç. Kocabaş, F. ve Özdemir, A.A. (2010). "İşletmelerde Algılanan Cinsiyet Temelli Ayrımcılık: Eskişehir'de Özel Sektörde Bir Alan Araştırması". *Çimento İşveren Dergisi* Mayıs sayısı. 5-15 işveren
- Kiraz, S. (2011). "Yabancılaşmanın Kökeni Üstüne". *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 12, ss. 147-169.

Mercanlioğlu, Ç. (2009). "Cinsiyete dayalı eşitsizlik kadın yöneticilerin iş ve özel hayatlarını dengeleme zorlukları ve bedelleri". *Uluslararası – Disiplinler Arası Kadın Çalışmaları Kongresi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi. 35-44.

Michaels, R. E. Cron, W. L. Dubinsky, A. J. and Joachimsthaler, E. A. (1988). "Influence of formalization on the organizational commitment and work alienation of salespeople and industrial buyers". *Journal of Marketing Research*. 25(4). 376-383.

Morgan, W. J. (1971). *Convection plumes in the lower mantle*. Nature 230 (5288): 42-43.

Ofluoğlu, G. ve Büyükyılmaz, O. (2008). "Yabancılaşmanın Teorik Gelişimi ve Tarihsel Süreç İçinde Farklı Alanlarda Görünümleri". *Kamu-İş Dergisi*. 10 (1). 113-145.

Omran, K. A. (1983). *An investigation of the relationship between alienation and individual attitudes and performance*. Unpublished doctoral dissertation. City University of New York. New York.

Onay, M. (2009). 'Algılanan Cinsiyet Ayrımcılığının Sonuçları ve Konuyla İlgili Ampirik Bir Araştırma'. *Ege Akademik Bakış*. 9(4): 1101-1125.

Reskin, B. Padavic, I. (1994). *Women and Men at Work*. Pine Forge Press. Thousand Oaks. CA.

San, C. (2003). "Yabancılaştırma-Yabancılaşma". *Amme İdaresi Dergisi*. Cilt: 36. Sayı: 3. ss. 1-7.

Sanchez, Juan I. ve Brock P. (1996). "Outcomes of Perceived Discrimination among Hispanic Employees: Is Diversity Management a Luxury or a Necessity?". *The Academy of Management Journal*. Vol: 39. No. 3. 704-719.

Savcı, İ. (2000). 'Veri Girişinde Kadın Çalışanlar: 4s ve 4s Dışı Deneyimleri'. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 55(4): 132-145.

Scheff, T. J. (2008). "Awareness Structures: Defining Alienation/Solidarity". *Journal of Power*. Vol: 1. No: 3. pp. 237-250.

Seeman, M. (1959), "On the Meaning of Alienation". *American Sociological Review*. Vol: 24. No: 6. pp. 783-791.

Settles, İ.H. Cortina, L. Buchanan, N and Miner, M. (2013). "Derogation, Discrimination, and (Dis)Satisfaction With Jobs in Science A Gendered Analysis". *Psychology of Women Quarterly* 37(2):179-191.

Sivakumar, M. (2008). Gender Discrimination and Women's Development in India MPRA Paper. No. 10901. Munich Personal Repec Archive. Munich University Library. Munich.

Tekin, Ö. A. (2012). *Yabancılaşma ve beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler: Antalya Kemer'deki beş yıldızlı otel işletmeleri çalışanları üzerinde bir uygulama*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antalya

Toklu, A.T. (2016). Çalışanlarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının örgütsel bağlılık, işe yabancılaşma ve iş performansına olan etkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış doktora tezi. Gebze Teknik Üniversitesi. Gebze.

Tuna, M. &Yeşiltaş, M. (2014). Etik iklim, işe yabancılaşma ve örgütsel özdeşleşmenin işten ayrılma niyeti üzerindeki etkisi: Otel işletmelerinde bir araştırma. *Anatolia:Turizm Araştırmaları Dergisi*, 25(1), 105-117.

Usul, H. Korkmaz, S. Ş. ve Ömürbek, V. (2014). "Muhasebe Meslek Mensuplarında Yabancılaşma Düzeyi ve Bir Araştırma". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Sayı: 31. ss. 147-165

Ünsar, A.S. ve Karahan, D. (2011). "Yabancılaşmanın İşten Ayrılma Eğilimine Etkisini Belirleme Yönelik Bir Alan Araştırması". *Selçuk Üniversitesi, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 15 (21): 361-378.

Yıldız, O. Dağdeviren, M. Çetinyokuş, T. (2008). "İşgören Performansının değerlendirilmesi İçin Bir Karar Destek Sistemi Ve Uygulaması". *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*. Cilt 23. No 1. 239

Yürür, Ş. (2008). "Örgütsel adalet ile iş tatmini ve çalışanların bireysel özellikleri arasındaki ilişkileri analizine yönelik bir araştırma". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 13(2). 295-312.

Zielinski, A. E. and Hoy, W. K. (1983), "Isolation and Alienation in Elementary Schools", *Educational Administration Quarterly*. Vol: 19. No: 2. pp. 27-45.